

A második napot S. Nagy Katalin művésztörténész, szociológus előadása nyitotta, aki kiemelte, hogy a lakótelepi lakások és lakásmód sok ponton megkérdőjelezhetőek, az azonban fontos tény, hogy legtöbb lakója vidékről, paraszti sorból származó, elsőgenerációs város lakó volt, akik számára hatalmas civilizációs ugrást, életmódbeli szintemelkedést jelentett az összkomfortos házigyári otthon. S. Nagy azt is megosztotta, hogy bár a lakótelepeken végzett terepmunka, interjútatásból, fotódokumentáció és a tárgyak inventáriumának elkészítéséből állt, ő gyakran eredeti hivatásának szemüvegén keresztül – művésztörténészként – képként szemlélte ezeket a tereket. E sajátos módszernek köszönhető például az

a felfedezése, hogy a parasztházak díszes szentsarkának helyét a panellakásokban a televíziókészülék foglalta el, tetején felhalmozott dísz- és emléktárgyakkal. A lakótelepek képi reprezentációjának – többek között – a hivatalos kánon és propaganda által megszabott szakaszait előbb Cs. Plank Ibolya fotótörténész, majd Ady Mária, az ELTE BTK doktorandusz hallgatójának, a lakótelepek mozgóképes megjelenítéséről szóló előadása ismertette.

Pohárnok Mihály személyes emlékeken alapuló előadása mutatta be magát a Házigyári konyhaprogramot, amelynek közvetlen előzménye az 1972 októberében rendezett *Magyar Design (10 kísérlet)* című tárlat volt a Fészek Művészklubban. A nyolc tervező kiállítása óriási visszhangot váltott ki, melyet Pohárnok abból mért le, hogy az azonos napon, az Iparművészeti Múzeumban Mai magyar iparművészet I. címen nyílt kiállításról (1972. október 17. – 1974. október 13. A kiállítást, amely a múzeum alapításának 100 éves jubileumát ünneplő eseménysorozat részeként nyílt meg, Batári

Ferenc és Sz. Koroknay Éva rendezte – NP.) a látogatók visszajöttek a Művészkлуб tárlatára. Ezt a visszhangot kihasználva hívták életre a Házigyári konyhaprogram roppant vállalkozását, amellyel nem csupán a házigyári konyhák zavartalan működését szerették volna biztosítani, hanem a design és a designer szerepének összetettségét is demonstrálni kívánták a szakma, az ipar és a fogyasztók előtt. A házigyári konyha, mint a kísérlet helyének kijelölése probléma-centrikus, szociálisan érzékeny választás volt, gyakorlatilag önmagában is átgondolt tervezés eredménye. A programban addig soha nem alkalmazott tervezési módszereket próbálták ki, a résztvevő tervezők új szerepköröket töltöttek be, tovább-

bá más szakmák képviselőit is bevonták a munkába. A házigyári konyháról való komplex adagyűjtés részeként kérdőíves felmérést és fotódokumentációt is készítettek. Az adatok kiértékelése után az igényfelmérés és a funkciószámok kialakítása a rendszerelvű tervezés vagy, ahogy a kísérlet dokumentációiban nevezik a „koordinált” tervezés elvei alapján készült, ahol nem a késztermék mutat a folyamat irányába, hanem éppen fordítva, az adott konyhai folyamat jelöli ki a funkcióra tervezett optimalizált és többféle felhasználást biztosító termékek sorát. Ahogyan akkor Pohárnok Mihály megfogalmazta: „A házigyári konyhaprogram megszervezésével arra törekedtünk, hogy egy konkrét tervezési feladat megoldása során köz-

Fotó: MOME

vetlen, gyakorlati tapasztalatokat gyűjtünk a szükségletek komplex kutatása és az erre épülő »koordinált« tervezés szakmai, módszertani problémáiról, ennek gazdasági, személyi, szervezeti feltételeiről.” (Pohárnok Mihály: *Egy tervezési kísérlet dokumentumaiból* - NP.) A tervezők elsősorban nem formatervezőként működtek, hanem teoretikusként és designmenedzserként is felléptek, hiszen a program a tervezői kollektívák, az ipar és a kereskedelem képviselőinek sikeres együttműködésének megszervezését is céljával tűzte ki. Az a tény pedig, hogy a munka más szakmák bevonásával valósult meg, lehetővé teszi, hogy multi-, sőt akár interdiszciplináris kísérletként is értékeljük a programot.

A Házigyári konyhaprogram az elvégzett hatalmas munka ellenére csupán csekély mértékű közvetlen eredményeket ért el, ez azonban nem a szervezőkön múlt. Ugyanakkor a program számos közvetett eredményt hozott. A designerképzésben például, a folyamatelemzés, az analitikus tervezés és a gyakorlati tapasztalatot adó terepmunka, alapmódszereként épültek be a tervezésméletbe – ezt már Szentpéteri Tibor designer hangsúlyozta, a kísérletben résztvevőket megszólító beszélgetés során.

A zárónap előadásainak témája a rendszerelvű tervezés volt. Ernyey Gyula professzor a rendszerelvű tervezés történeti fejlődését vázolta fel a téglalapítéstartól a *Shaker* építészetben és tárgykultúráján át, egészen *Jay Doblin* híres ábrájáig. Szentpéteri Márton esztétikustörténész, design-kritikus a rendszerelvű tervezés államirányításban történő alkalmazásának chilei kísérletét mutatta be, míg Hosszú Gergely designer a Co&Co tervezőiroda designkommunikációs és rendszerelvű szemléletét ismertette.

A jövőre nézve a szervezők többször, több ponton hangoztatták, hogy a márciusi rendezvények eredményeit egy nagyobb, szélesebb körű kutatás és kiállítás részének tekintik, amelybe a MOME többlépcsős oktatási rendszerén túl (BA, MA, DLA/PhD képzés), már társintézmények bevonását is tervezik. E jövőbeni tervek fontosságát és a most megvalósult események jelentőségét az a tény is jól mutatja, hogy a közelmúltban nem született olyan átfogó kutatás, publikáció vagy kiállítás, amely összefüggéseiben tárgyalta volna a Házigyári konyhaprogramot. Mind a kiállítás, mind pedig az előadásorozat erénye részletekre fókuszáló tulajdonságában rejlik, hozzátéve, hogy utóbbiban a számos szakterületről meghívott előadók személyes élményei és közvetlen visszaemlékezései olyan mozzanatokkal gazdagították a programról összegyűjthető ismeretek körét, amelyet az Oral history módszerén kívül, más forrásokból nemigen szerezhettünk volna. Utóirat: A Házigyári konyhaprogramról mindezidáig három jelentős, összefoglaló tanulmány jelent meg – kettő magától a program egyik szervezőjétől, illetve teoretikusától. Pohárnok Mihály: *A Házigyári konyhaprogram. In Ipari Művészet. 1974/1., 3-11.*; Pohárnok Mihály: *Egy tervezési kísérlet dokumentumaiból. A Házigyári konyhaprogram négy éve. In Művészet. 1977/8., 2-10.*; Vadas József: *A házigyári konyhaprogram. In Nem mindennapi tárgyaink. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1985, 341-360.*

Janus-arc

DESIGN
ÉS AFRIKA

MOLNÁR SZILVIA Szöveg

Errefelé mítoszok és hiedelmek keverednek, rosszabb esetben ütköznek a modernitással, különösen így van ez az 1960-as évek, vagyis a gyarmati évszázadokkal szakító mámoros évtizedek óta. Persze a megosztottság ma is állandó: példának okáért hiába a döbbenetes fejlődés Nigériában, mégis az ország északi részén alakul meg a kétezres évek elején a már-már megállíthatatlannak látszó Boko Haram iszlamista terrorszervezet. De Janus-arcú a kontinens legprospezálóbb országának, Dél-Afrikának gazdasági, társadalmi, politikai fejlődése is, hiszen a több mint 50 milliós köztársaság lakosainak közel 60 százaléka még ma is szegénységben, ebből 20 százalék mélyszegénységben él. A fejlődés kulcsát

Divattervező, alkalmazott és művészi sorozatokat készítő fotográfus a dakari születésű Victor Omar Diop. Modelljei gyakran nők, akik tradicionális átiró ruhakreációkat viselnek, ezeket nem ritkán maga Victor Omar tervezte. Bővülő „The Studio of Vanities” sorozatában afrikai hírességek portréit láthatjuk, itt éppen Aminata Faye szenegáli modell látható, jelenleg a Vitra Making Africa kiállításán. (Fotó: 2013 ©Victor Omar Diop, 2014, Courtesy Magnin-A Gallery, Paris)

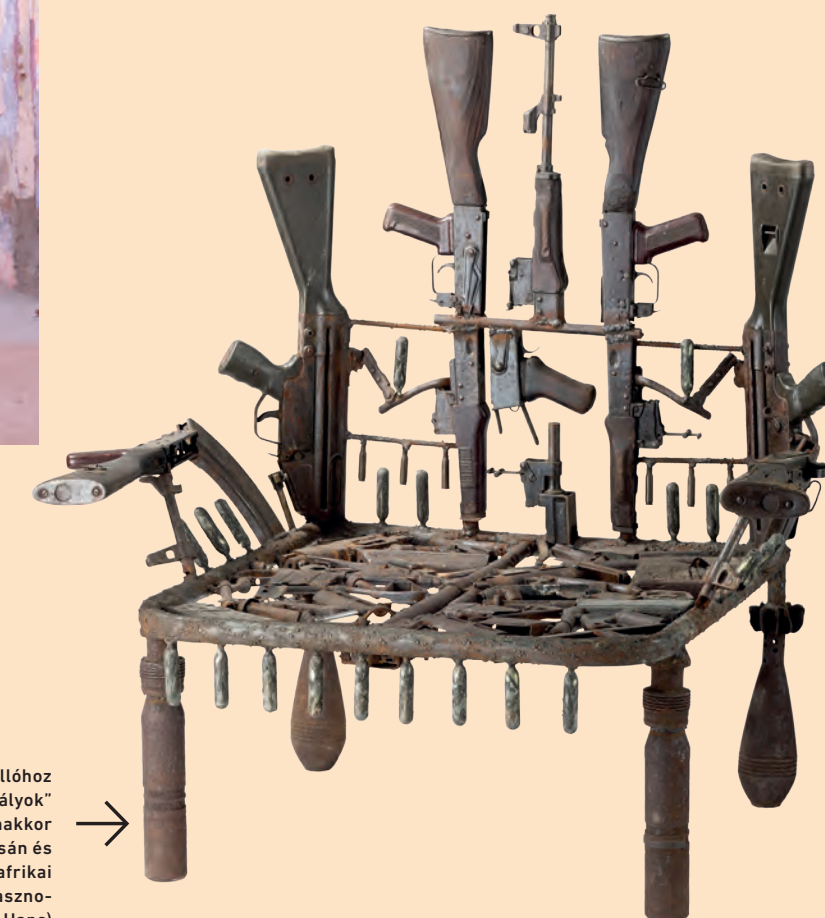
az ipari nyersanyagok kitermelése és a mezőgazdasági gyarmatárúk megtermelése és értékesítésük jelentik a kontinensen, mégis az új évezredet átlépve, éppen mint jó száz éve, az afrikai művészet szót és helyet kér az *art world*-ben. Amíg 1900 után közvetve (hiszen nincs *Avignoni kisasszonyok* az afrikai maszkok hatása nélkül), úgy mostanság ragyogó tehetőségű képző- és iparművészei, valamint designerei révén közvetlenül hódít Afrika. Az aspiránsok elsői érthető módon (olcsó alapanyag, egyszerű infrastruktúra, de magas hozzáadott szellemi érték) a divattervezők voltak és eseményeik, mint a *Dakar Fashion Week*, az újabb érkezőkről első kézből pedig a kiállításokat, művészeti vásárokat szervező, print, majd online magazint kiadó *Design Indaba* platform tudósít. És idén Afrika többször is ellátogat Európába. Mert miközben jelen számunkon dolgozunk a Vitra Design Museumban a képzőművészetet, design, filmművészetet is érintő átfogó kiállítás látható *Making Africa* címmel (2015.márc. 14. – szept. 13.), az idei őszi, szám szerint 56. Velencei Biennále/Art (2015.szept. 5. – nov. 22.), egyik vendége pedig Dél-Afrika lesz.

Andile Dyalvane és Zizipho Poswa afrikai öseik kerámiatechnikáival modern díszű, többszörösen díjazott dísz tárgyakat készítenek. Hol a vibráló színek, hol pedig a lendületes forma ragadja meg a tekintetet. Művészi hitvallásukhoz passzolón kerámia-stúdiójuk neve: *Imiso*, ami a bantu etnikai csoportba tartozó xhosák nyelvén holnapot jelent. (Fotó: ©Imiso)

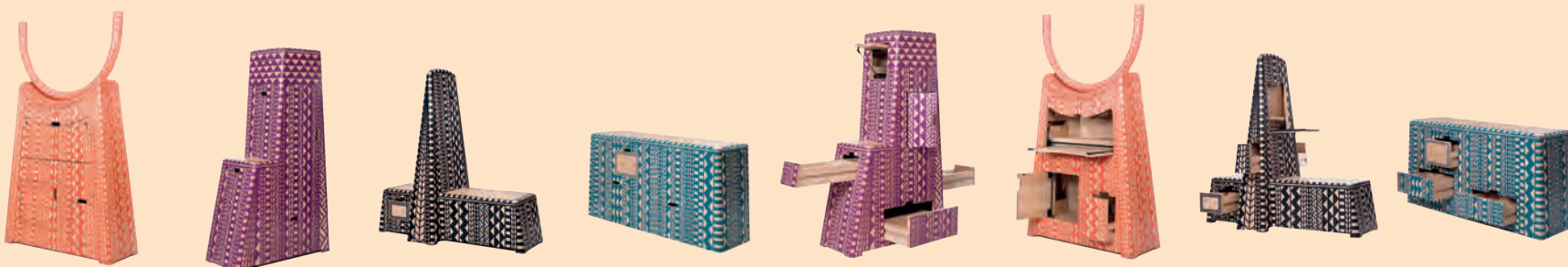

A bamakói (Mali) születésű, sokáig Párizs és szülővárosa között ingázó Cheick Diallo egyike a legismertebb afrikai tervezőknek. Az elsősorban építészként és bútortervezőként jegyzett Diallo stúdiója, a Diallo Design Studio tagjaival jórészt újrahasznosított anyagokból egyedi bútorokat és használati tárgyakat készít. Szoborszerű, fémháló-szerkezetű székekből álló sorozatának, így a Vitra *Making Africa* kiállításán látható *Fauteuil Sansa bleu*-nek (2011) is, ihletői a hagyományos mali halászhalók. (Fotó: © Cheick Diallo)

Maputóban (Mozambik) él és szobrászkodik Gonçalo Mabunda. Diallóhoz hasonlóan ő is készíti szériákat, esetünkben „trónokat afrikai királyok” számára. A régi korok törzsi trónjait aktualizálja, ironikus, ugyanakkor végtelenül szomorú darabokat hozva létre: a Vitra kiállításán és kollekcijában látható, mint számos darabja a trón-sorozatnak, az afrikai városokban, falvakban eldobott, tönkrement kézfegyverek „újrahasznosításával” készült. (Fotó: ©Vitra Design Museum, Jürgen Hans)

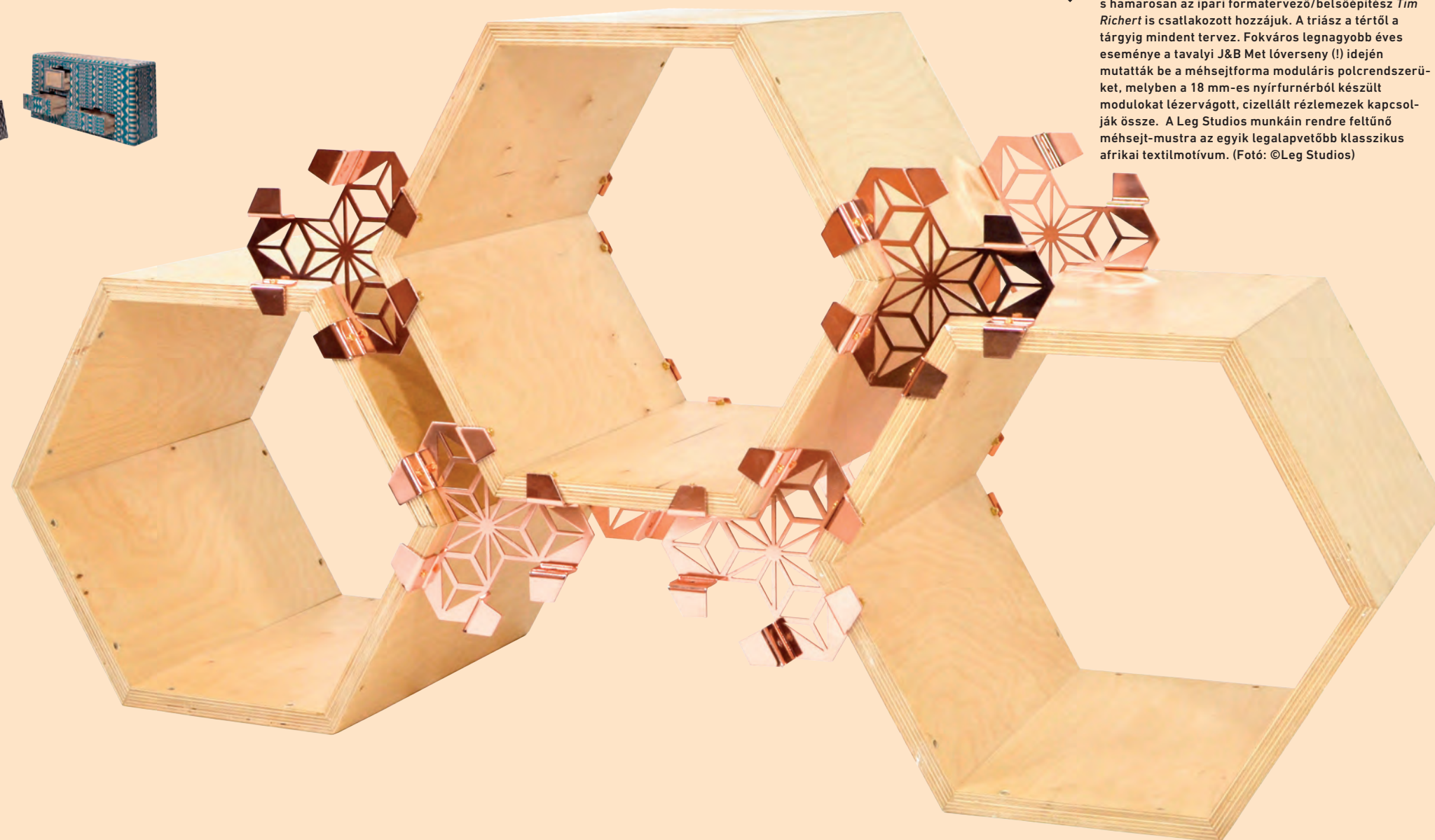
2006-ban Fokvárosban alapította a Leg Stúdiót Leon Erasmus, építész és Giulia Odendaal, dizájnert, s hamarosan az ipari formatervező/belsőépítész Tim Richert is csatlakozott hozzájuk. A triász a tértől a tárgyig mindent tervez. Fokváros legnagyobb éves eseménye a tavalyi J&B Met löverseny (!) idején mutatták be a méhsejtforma moduláris polcrendszerüket, melyben a 18 mm-es nyírfurnérból készült modulokat lézervágott, cizellált rézlemezek kapcsolják össze. A Leg Studios munkáin rendre feltűnő méhsejt-mustra az egyik legalapvetőbb klasszikus afrikai textilmotívum. (Fotó: ©Leg Studios)

A Burkina Faso közeli Dagbon királyság területén élő kasseniai hagyományos, tapasztott falú, geometrikus mintákkal díszített házaik inspirálták a johannesburgi művészpárt, Doktert és Misses. A választás nem véletlen: évszázadok óta a kasseniai férfiak dolga az építés, a nőké a homlokzatok kifestése. Dokter és Misses egy egész tároló/komód-várost építettek (*Kassena Town*), az egyes darabok fantáziánéve: *Home* (a kék színű), *Horseman* (barna), *Watchtower* (ciklámen), *Sleep* (narancs). (Fotó: VATIC)

Botswana-i születésű, jelenleg Londonban él Sindiso Khumalo, aki eredetileg építészeknek tanult Fokvárosban, majd egy ideig David Adjaye stúdiójában dolgozott. Elkötelezett a slow fashion irányában és az újrahasznosítás terén, önmagára szenvedélyes textilőrültként tekint, minden kollekciója, így az itt látható legújabb is, egy-egy újabb elem egy egyéni grafikai rendszer, textilnyelv kialakításához, melynek alapjai a dél-afrikai zulu és ndebele törzsek motívumrendszerei. (Fotó: ©Khumalo)

A mix-media hatókörén belül is elhelyezhető, de egyúttal használható, egyedi bútorokat hegeszt a Burkina Fasó-i *Hamed Ouattara* (Studio Hamed), a már sehová sem kell fém alkatrészek és olajoshordók újrahasznosítója – mint azt a képkönn látható *Croissant de Lune* (Félhold) tároló bútor is szemlélteti. (Fotó: ©Studio Hamed)

Manapság Londonban él és tervez a lagosi (Nigéria) *Buki Akib*. *Fela* férfidivat-kollekcióját (2011) Nigéria legendás, első afrobeat muzsikusa, az emberjogi harcos *Fela Kuti* emlékének szentelte. A kollekció feltűnő, ősi nigériai ünnepi öltözékekre emlékeztető darabokból áll, s mint Akib szinte minden munkáján, úgy ezeken is fel-feltűnik a Nigériában élő *Jorubák Aso-oke*ként ismert kézi szövőtt, hagyományos felsőruházatának inspirációs hatása. (Fotó: ©Anne Vinogradoff)

A dél-afrikai *Justin Plunkett* grafikai munkák, ritkábban tárgyak és gyakran digitális fotók, leginkább manipulált fotók készítésével foglalkozik. Külön sorozatot szentelt a dobozvárosok és a vertikális modern városok közötti (építészeti, társadalmi) feszültségek művészi megközelítésének. A limitált szériás *Skhayscraper* (2013, 590 x 840 mm) a Vitra kiállításán is látható. (Fotó: ©Justin Plunkett. Courtesy The Cabinet, Cape Town)

Dél-Afrika KwaZulu-Natal provinciájában alkotó *Fee Halsted* négy művésztársával közösen alapította meg az *Ardmore* stúdiót, melyben/ mellyel tudatosan a globális piac felé törekednek. Tárgyaikon, divat-ki-egészítőiken rendre felismerhetőek (sajátos naiv stílusban előadva) Afrika flórája, faunája és hagyományos dekorumok. Az egyedileg rendelhető *Qalakabusha* szófa (a szó a zulu nyelvben valami új kezdetét jelölő) formára nem túl izgalmas, ámde kézzel festett lenvászon kárpitján pompásan hozták össze a kontinens természeti és művészeti gyöngyszemeit (Fotó: ©Ardmore)

01

Földet ért a fagy

Egy napon a FISE Kálmán Imre utcai kiállítóterének kirakatában különös tárgyakra figyeltünk fel: a rózsaszín-kék „objektumok” a FISE új belépőinek csoportos tárlatán (Fresh FIShEs 7.1) foglalták el a vitrint. Hulljon le a lepel! Leginkább a Space Age bűvöletében fogant *Jetson* család televíziós rajzfilmsorozat repülő közlekedési eszközeire emlékeztet *Knetik Dóra Fagy* az *Úrből* című, 2013-as diplomamunkája. A porcelánból, transzparens mázzal, öntött technikával készült fagylaltos készlet, mely fehér színben is létezik, limitált sorozat, elsősorban megrendelésre készül, de néhány darabját a Sugar! shop is árulja. Fotó: Boldog Anita

Trófeamustra

02

Április 14-én, a MOME Auditóriumában mutatták be hivatalosan az Európai Kézilabda Szövetség, a Magyar Kézilabda Szövetség és a MOME közös, kézilabda trófea tervpályázatára kiírt győztes terv alapján elkészült műtárgyat. A terveket *Ádám Krisztián* és *Sipos Balázs* jegyzik. A tervezők szerencsésen szakítottak a korábbi köz-helyes „klasszikus” kupaformákkal, designkonceptiójuk bázisa a kézilabda-játék dinamizmusa (passzok, dobások ritmusa), avagy az első alkalommal majd május 10-én, a Papp László Budapest Sportaréna-ban megrendezendő Női EHF Kupán a győztes által égbbe emelt trófea alakját lényegében a labda levegőben való mozgása inspirálta. (Fotók: Gosztom Gergő/MOME)

Magyar tervező sikere Dubajban

03

Közösségi terek bútorai lehet a jövőben a Dubajban designmenedzserként, forma-tervezőként tevékenykedő Szőnyi Anna *Boomerangra* keresztelt padja. Anna bútor-terve a Dubai Design District és a dubaji Kulturális és Művészeti Minisztérium közös, köz-téri installációkra kiírt ötletpályázatára készült el és 128 pályamű közül végül egyetlenként választották ki a megvalósításra. A DesignDaysDubai-on kiállított acélvázaz (a prototípus mérete: 3,5 m hosszú), elnevezéséhez hűen bumeráng-forma, burmai tikkfa-elemekből kialakított, legyezőszerűen mozgatható, így szoborszerű darabhoz szinte elsőként, Twitter-üzenetben *Kas Oosterhuis* gratulált. És most mi is megteesszük! (Fotó: 5thcut photography)

04

Oroszlánszív

A SEAT legújabb modellje a sokoldalúság teljesen új dimenzióját kínálja: a *Leon X-PERIENCE* összekerekelt hajtással és all-road felszereltséggel kategóriája legjobb kombijaként a vezetés élvezetes élményét biztosítja minden úton. A nagyszerű Leon modellcsaládját egyedülálló formai nyelvezete még hangsúlyosabb formában jelenik meg a X-PERIENCE designában. Ez esetben is plasztikusan kiformált oldalsó élek gondoskodnak a feszültséggel teli fényárnyék játékról, miközben a határozott vonalak és a precíz hegesztési varratok az all-road kombit is az energia és a vitalitás kisugárzásával ruházzák fel. A küszöböknek és a kerékjáratok robusztus védőburkolatainak, valamint a nagyméretű légbeömlő nyílásoknak, kanyarodófény-funkciót is kínáló ködfényszóróknak és az alumíniumhatású légtelrelökkel kialakított erőteljes frontoldalnak köszönheti sajátos karakterét az autó. Hátulját szintén alumíniumhatású betéttel készült, új lökhárító határozza meg. „A Leon X-PERIENCE jelentősen kibővíti a mindennapok lehetőségeit, s ehhez kívántunk igényes, elegáns, egyben sportosan dinamikus megjelenést társítani” – hangsúlyozta Alejandro Mesonero-Romanos, a SEAT Design vezetője.

Soha nincs meg
a tökéletes!

05 ←

Bőr, poliuretán, olajfesték alkalmazásával, egyedi kiegészítők hozzáadásával hozza létre újabb és újabb örületes, a konsumerizmust kifigurázó táskáit a montreali születésű, New Yorkban élő Chloe Wise. Izgalmasak, gusztustalanok? Döntse el az olvasó, mindenesetre nagy sikerük van a világhálón.

06 →

Moholy és Michelin

A magára valamit is adó vendéglátó-ipari hely számára nagyon fontos a tálalás, különösen áll ez egy Michelin-csillagos hely, így Tanti étterem esetében is. A csúcsgasztronómia világában egyre gyakoribb, hogy maguk a séfek is szót kapnak a szerviz kiválasztását, hovatovább megtervezését illetően. A Tanti esetében a Pesti István séffel folyamatosan konzultálva készültek el a MOME Tárgyalkotó tanszékének MA hallgatói által készített egyedi tányérok (és kisebb kiegészítők). A Kondor Edit és Orlai Balázs vezette Fine Dining kurzuson négy hallgató: Ábel Tamás, Németh Nóra, Sággy Eszter és Zeller Abigél vettek részt.
Fotó: Novák Piroska

Salone
del Mobile

MILANO 2015

Néhány nap különbséggel járni a MAXCity-ben és a Salone del Mobile bútor-világkiállításon telis-tele van üdvös felismeréssel. Például megállapítható, hogy a bemutatóterek, „show roomok” belső elrendezése, bevilágítása semmiben sem marad el a világ élvonalától, ráadásul az is megállapítható, hogy a Fiera multi-brand világa, ahol a top design és a klasszikus stílusú tömegbútor, az irodabútor és a világítástechnika jól megfér egymás mellett karnyújtásnyi távolságban. Színes, gazdag, kreatív világ mindkettő, aminek léptéke, volumene nyilván nem vethető össze egymással, de ki akar minden este osztrigát vacsorázní. mj